

**Aanbeveling van
het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen nr. 2021-R/003
betreffende de wijziging van de voornaam van transgender personen**

**INSTITUUT VOOR
DE GELIJKHEID
VAN VROUWEN
EN MANNEN**

I. Inleiding

Het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen (hierna het Instituut genoemd) werd opgericht door de wet van 16 december 2002 en heeft onder andere als opdracht om te waken over de naleving van de wetgeving inzake de gelijkheid van vrouwen en mannen en om elke vorm van discriminatie of ongelijkheid op grond van geslacht te bestrijden.

Er werden samenwerkingsprotocollen afgesloten tussen het Instituut en het Waals Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen werd daarbij aangewezen als het orgaan voor de bevordering van gelijke behandeling voor de bevoegdheden van het Waals Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

In deze hoedanigheid is het Instituut bevoegd om aanbevelingen aan de overheid te richten met het oog op het verbeteren van wet- en regelgeving.

Deze aanbeveling betreft de wijziging van de voornaam van transgender personen.

II. Wettelijk kader

In lijn met de internationale ontwikkelingen zijn de regels die van toepassing zijn op de wijziging van de voornaam van transgender personen in België sinds 2017 gebaseerd op het zelfbeschikkingsbeginsel. Dit impliceert dat het gaat om de genderidentiteit zoals die innerlijk door de betrokkene wordt ervaren, en dat er dus geen sprake meer van kan zijn dat de rechten van de betrokkene afhankelijk worden gemaakt van medische voorwaarden (zoals een diagnose van de genderidentiteit, een behandeling en/of een medische interventie). Het gebruik van dergelijke voorwaarden werd al herhaaldelijk veroordeeld door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens¹.

De procedure om de voornaam te wijzigen in een naam die strookt met de genderidentiteit werd vereenvoudigd door de wet van 25 juni 2017 tot hervorming van regelingen inzake transgenders wat de vermelding van een aanpassing van de registratie van het geslacht in de akten van de burgerlijke stand en de gevolgen hiervan betreft. Sinds de inwerkingtreding van deze wet kunnen transgender personen tegen een verlaagd tarief een wijziging van hun voornaam verkrijgen door eenvoudigweg een verzoek in te dienen, vergezeld van een verklaring op erewoord betreffende de overtuiging dat het in de geboorteakte vermelde geslacht niet overeenstemt met de innerlijk ervaren genderidentiteit. Waar de wet van 2017 nog bepaalde dat de aanvraag bij de FOD Justitie moest worden ingediend, heeft de wet van 18 juni 2018 houdende diverse bepalingen inzake burgerlijk recht en bepalingen met het oog op de

---

¹ Zie onder meer EHRM., arrest A.P., Garçon en Nicot t. Frankrijk, 6 april 2017, nrs. 79885/12, 52471/13 en 52596/13; EHRM, arrest S.V. t. Italië, 11 oktober 2018, nr. 55216/08; EHRM, arrest X en Y t. Roemenië, 19 januari 2021, nrs. 2145/16 en 20607/16.

bevordering van alternatieve vormen van geschillenoplossing, de procedure nog verder versoepeld door de wijziging van de voornaam over te laten aan de ambtenaren van de burgerlijke stand. Voortaan bepaalt artikel 370/4, § 2, derde lid, van het Burgerlijk Wetboek namelijk: *“de ambtenaar van de burgerlijke stand staat de voornaamsverandering toe aan de in artikel 370/3, § 4, bedoelde personen”*, d.w.z. personen van wie het in de geboorteakte vermelde geslacht niet overeenkomt met hun innerlijk ervaren genderidentiteit. Het volgende lid bepaalt dat in deze gevallen de *“gemeentelijke retributie mag niet hoger zijn dan 10 procent van het normale tarief”*. Concreet betekent dit dat transgender personen die hun voornaam wensen te wijzigen, hun verzoek, vergezeld van de verklaring op erewoord, richten aan de ambtenaar van de burgerlijke stand van de gemeente waar de betrokkenen in de bevolkingsregisters, het vreemdelingenregister of het wachtregister zijn ingeschreven. Personen die in het buitenland wonen, sturen het verzoek naar de ambtenaar van de burgerlijke stand van de gemeente waar ze het laatst waren ingeschreven in de bevolkingsregisters, het vreemdelingenregister of het wachtregister. Bij ontstentenis daarvan wordt het verzoekschrift naar de burgerlijke stand van Brussel gezonden (artikel 370/3, § 3, van het Burgerlijk Wetboek). De Dienst Burgerlijke Stand heeft dan drie maanden de tijd om de akte van voornamswijziging op te stellen en deze te voegen bij de akten van de burgerlijke stand betreffende de persoon die de voornaam heeft gewijzigd (artikel 370/5, Burgerlijk Wetboek).

De aanvraag tot wijziging van de voornaam door transgender personen is in twee opzichten geregeld (artikel 370/3, § 4, van het Burgerlijk Wetboek). In de eerste plaats moet de nieuwe voornaam in overeenstemming zijn met de genderidentiteit van de betrokkene. In de parlementaire werkzaamheden staat in dit verband: *“Ook een neutrale voornaam is dus mogelijk”*.²

Ten tweede kan een verzoek om een voornamswijziging tegen het verlaagde tarief slechts één keer worden ingediend, behalve wanneer de wijziging van de voornaam wordt toegestaan door de familierechtbank na een nieuwe wijziging van de inschrijving van het burgerlijk geslacht. Afgezien van dit geval moet een eventuele nieuwe wijziging van de voornaam dus worden uitgevoerd volgens de gewone procedure voor de voornamswijziging, wat de betaling van het normale tarief impliceert.

Wat deze tweede beperking betreft, moet gewezen op het arrest van het Grondwettelijk Hof van 19 juni 2019.³ In dit arrest oordeelde het hoogste rechtsorgaan onder meer dat de principiële onomkeerbaarheid van de wijziging van het burgerlijk geslacht, waaruit de uitzonderlijke procedure voor de familierechtbank voortvloeit, ongrondwettig is voor zover zij personen met een fluïde genderidentiteit (d.w.z. dat fluctueert in de tijd) niet de mogelijkheid biedt *“zich te ontplooien tot wie ze werkelijk zijn, zonder dat*

---

² Wetsontwerp tot hervorming van regelingen inzake transgenders wat de vermelding van een aanpassing van de registratie van het geslacht in de akten van de burgerlijke stand en de gevolgen hiervan betreft, memorie van toelichting, *Parl. Doc.* nr. 54-2403/001, p. 29.

³ GwH, 19 juni 2019, nr. 99/2019.

ze aan buitensporige eisen moeten voldoen”⁴. In het verlengde daarvan heeft het Hof in artikel 2, lid 3, van de wet van 15 mei 1987, zoals vervangen door de wet van 25 juni 2017, de vereiste van een rechterlijke toestemming om de voornaam opnieuw te wijzigen in geval van een nieuwe wijziging in de burgerlijke geslachtsregistratie, nietig verklaard. Voordat het Hof echter uitspraak had gedaan, werd deze bepaling door de wet van 18 juni 2018 gewoon verplaatst naar artikel 370/3, § 4, van het Burgerlijk Wetboek. Aangezien de nietigverklaring zich niet uitstrekt tot dit artikel - dat dus nog steeds van kracht is - is het noodzakelijk dat de wetgever ingrijpt en de kopie van het artikel corrigeert conform het arrest van 19 juni 2019.

Ook de situatie van de niet-geëmancipeerde minderjarige is door de wetgever in overweging genomen (artikel 370/3, § 4, lid 2, 3 en 4, van het Burgerlijk Wetboek). Aangezien de wijziging van de voornaam van een transgender minderjarige een belangrijke fase is in de identiteitsvorming, kan de minderjarige om deze wijziging verzoeken vanaf de leeftijd van twaalf jaar en met de hulp van de ouders of de wettelijke vertegenwoordiger. Indien de ouders of de wettelijke vertegenwoordiger weigeren, dan moet de minderjarige zich tot de familierechtbank wenden om toestemming te krijgen met de hulp van een ad hoc-voogd. Niet-geëmancipeerde minderjarigen die hun voornaam hebben gewijzigd, kunnen deze tot de leeftijd van 18 jaar een tweede maal wijzigen tegen een verlaagd tarief. Ze mogen dan hun geslachtsregistratie niet hebben gewijzigd.

III. Door het Instituut behandelde gevallen en analyse

Het Instituut kan binnen de perken van zijn juridische missie hulp verlenen aan iedereen die raad vraagt over de omvang van zijn rechten en verplichtingen, hierover advies verlenen, bemiddelen en indien nodig gerechtelijke stappen ondernemen.

In het kader van de bovengenoemde opdrachten heeft het Instituut klachten ontvangen van transgender personen aan wie een wijziging van hun voornaam tegen het verlaagde tarief werd geweigerd, hoewel zij daar recht op hadden.

- Onafhankelijkheid van de procedures voor de wijziging van de voornaam en de wijziging van het geslacht bij de burgerlijke stand

In verschillende gevallen hebben de diensten van de burgerlijke stand, althans in eerste instantie, geweigerd om tegen het verlaagde tarief de voornaam te wijzigen van transgender personen die daartoe een geldige aanvraag hadden ingediend, met als reden dat zij de registratie van hun geslacht bij de burgerlijke stand niet wijzigden.

---

⁴ Wetsontwerp tot hervorming van regelingen inzake transgenders wat de vermelding van een aanpassing van de registratie van het geslacht in de akten van de burgerlijke stand en de gevolgen hiervan betreft, *Parl. Doc.* nr. 54-2403/004, p. 9.

De procedures voor de wijziging van de voornaam en die voor de wijziging van de geslachtsregistratie staan nochtans los van elkaar. De ene wijziging is dus op geen enkele wijze afhankelijk van de andere.

De enige voorwaarde voor het wijzigen van de voornaam tegen het verlaagde tarief is namelijk dat men ervan overtuigd is dat het in de geboorteakte vermelde geslacht niet overeenstemt met de innerlijk ervaren genderidentiteit, en dat een verklaring op erewoord in die zin wordt afgelegd. Dit wordt overigens in deze bewoordingen uitgelegd in de parlementaire werkzaamheden rond de wet van 25 juni 2017: *“De procedure tot voornaamsverandering bestaat nog slechts uit een verklaring op eer van de betrokkene waarin deze verklaart dat deze ervan overtuigd is dat het geslacht op zijn akte van geboorte niet overeenkomt met zijn innerlijk beleefde genderidentiteit.”*⁵ De parlementaire werkzaamheden in het kader van de wet van 18 juni 2018 zijn ook zeer duidelijk over het feit dat *“als bijgevolg voldaan is aan de enige vereiste van overeenstemming van de voornaam met de geslachtsovertuiging van de verzoeker, staat de ambtenaar van de burgerlijke stand de gevraagde voornaamsverandering toe, zonder een andere controle uit te voeren of een ander advies te vragen.”*⁶

Het is dus niet nodig om een verzoek tot wijziging van de registratie van het geslacht bij de burgerlijke stand in te dienen om van het van het recht op voornaamswijziging aan het verlaagde tarief te kunnen genieten. Dit wordt bevestigd door de omzendbrief van 11 juli 2018 over de wet van 18 juni 2018, waarin het volgende vermeld wordt: *“De procedures voornaamsverandering en de wijziging van de registratie van het geslacht kunnen perfect op hetzelfde moment geformuleerd worden, [...] maar niets verplicht een transgender persoon wettelijk de procedures tegelijk of na elkaar op te starten.”*⁷

Voor niet-geëmancipeerde minderjarigen tussen 12 en 16 jaar is de loskoppeling van de twee processen de regel. Hoewel zij hun voornaam kunnen veranderen vanaf de leeftijd van 12 jaar, moeten zij namelijk wachten tot de leeftijd van 16 jaar om de registratie van hun geslacht te wijzigen (artikelen 370/3, § 4, lid 2 en 135/1, § 10 van het Burgerlijk Wetboek).

Tot slot moeten personen die op erewoord verklaren ervan overtuigd te zijn dat het in hun geboorteakte vermelde geslacht niet overeenstemt met hun innerlijke genderidentiteit, een voornaamswijziging tegen verlaagd tarief kunnen verkrijgen, ongeacht of zij al dan niet van plan zijn om hun geslachtsregistratie te wijzigen.

---

⁵ Memorie van toelichting, *Parl. Doc.* nr. 54-2403/001, *op. cit.*, p. 29.

⁶ Wetsontwerp houdende diverse bepalingen inzake burgerlijk recht en houdende wijziging van het Gerechtelijk Wetboek met het oog op de bevordering van alternatieve vormen van geschillenoplossing, memorie van toelichting, *Parl. Doc.*, 2017-2018, nr. 54-2919/001, p. 27.

⁷ Ministeriële omzendbrief betreffende de wet van 18 juni 2018 houdende diverse bepalingen inzake burgerlijk recht en bepalingen met het oog op de bevordering van alternatieve vormen van geschillenoplossing, waarbij de bevoegdheid inzake verandering van voornamen wordt overgedragen aan de ambtenaren van de burgerlijke stand en de voorwaarden en de procedure ervan worden geregeld. *B.S.*, 18 juli 2018, punt IV.2, lid 3.

- Geldigheid van een neutrale voornaam

In andere gevallen was de reden voor de weigering van de burgerlijke stand om de voornaam te wijzigen tegen het verlaagde tarief gebaseerd op het neutrale karakter van de nieuwe naam.

Zoals hierboven al werd opgemerkt, blijkt uit de parlementaire werkzaamheden echter zeer duidelijk dat *"ook een neutrale voornaam dus mogelijk is"*.⁸ In het geval van personen met een niet-binaire genderidentiteit (d.w.z. dat niet past in de dichotome categorieën van "man" en "vrouw") en/of genderfluïde personen (d.w.z. met een gender dat fluctueert in de tijd), sluit deze mogelijkheid om een neutrale voornaam te kiezen aan bij de in de voorbereidende werkzaamheden geuite noodzaak dat de wet *"de diversiteit van genderidentiteiten [...] erkent, zodat niemand deze mensen het ene of het andere geslacht oplegt"*.⁹

Dit is dezelfde logica die door het Grondwettelijk Hof werd vastgelegd in zijn voornoemde arrest van 19 juni 2019. In een beroep tot gedeeltelijke nietigverklaring van de wet van 25 juni 2017 heeft het Hof van Cassatie opgemerkt dat de wetgever, door niet te voorzien in de mogelijkheid om een niet-binaire identiteit te registreren, een onderscheid had gemaakt tussen personen met een binair gender en personen met een niet-binaire genderidentiteit. Vervolgens herinnerde het eraan dat het doel van de wet was om het zelfbeschikkingsbeginsel te verankeren. In deze context vond het Hof het *"niet redelijk verantwoord dat personen met een niet-binaire genderidentiteit, in tegenstelling tot personen met een binaire genderidentiteit, worden verplicht een registratie in hun geboorteakte te aanvaarden die niet in overeenstemming is met hun genderidentiteit"*.¹⁰ Dezelfde redenering kan worden toegepast op de voornaam. Met andere woorden, het zou discriminerend zijn indien een persoon met een niet-binaire genderidentiteit verplicht zou worden om een naam te aanvaarden die niet overeenstemt met zijn/haar genderidentiteit.

Transgender personen die hun voornaam tegen het verlaagde tarief wijzigen kunnen dus een nieuwe neutrale naam kiezen.

IV. Aanbeveling

Aangezien uit de meldingen die het Instituut heeft ontvangen blijkt dat de ambtenaren van de burgerlijke stand niet altijd voldoende op de hoogte zijn van de – als een vereenvoudiging bedoelde – procedure voor de wijziging van de voornamen van transgender personen, en dat dit het goede verloop van de procedure kan belemmeren, beveelt het Instituut het volgende aan:

---

⁸ Memorie van toelichting, *Parl. Doc.*, 2016-2017, nr. 54-2403/001, *op. cit.*, p. 29.

⁹ Rapport, *Parl. Doc.*, 2016-2017, nr. 54-2403/004, *op. cit.*, p. 5.

¹⁰ GwH, 19 juni 2019, nr. 99/2019, B.6.6.

- de uitvaardiging van een ministeriële omzendbrief waarin de wetgeving met betrekking tot transgender personen wordt verduidelijkt aan de ambtenaren van de burgerlijke stand die deze wetgeving moeten toepassen;
- het verstrekken van een opleiding aan de ambtenaren van de burgerlijke stand zodat zij onder meer het volgende beheersen:
  - de belangrijkste concepten met betrekking tot de thematiek: genderidentiteit, transidentiteit, genderexpressie, niet-binair gender, genderfluiditeit, het zelfbeschikkingsbeginsel, enz.,
  - de ontwikkelingen op wetgevend gebied en de uitspraak van het Grondwettelijk Hof,
  - de geldende wettelijke regeling: de procedure voor de wijziging van de voornaam en de procedure voor de wijziging van de geslachtsregistratie.